

Hvordan, hvor meget og hvorfor tilpasser danskere i Norge sig sprogligt til norsk?

Hovedresultater fra en sproglig undersøgelse
vist ved brug af korrespondanceanalyse

1. Indledning: Fokus, formål og forskningsspørgsmål og korrespondanceanalyse

Denne artikel¹ fokuserer jeg dels på resultater af min undersøgelse af sproglig tilpasning til norsk blandt danskere i Norge,² dels på korrespondanceanalyse, som er den statistiske metode jeg bruger til at vise mine resultater. Jeg bruger en del plads på at præsentere korrespondanceanalysen og på at gennemgå og forklare hvordan data er repræsenteret i min korrespondanceanalyse, fordi korrespondanceanalysen kræver en ret fyldig forklaring med hensyn til hvad et korrespondanceanalysekort viser og hvordan vi tolker resultaterne i kortet, hvis vi ikke er vant til at arbejde med geometrisk statistik. Desuden er korrespondanceanalysen endnu ikke særlig kendt i sprogvidenskaben. Det er en fransk sociologisk metode, og blandt samfundsforskere er den velkendt og etableret.

Undersøgelsen af danskeres sproglige tilpasning til norsk kalder jeg tilpasningsundersøgelsen. Den drejer sig om sproglig tilpasning til norsk på to områder: leksikon og udtale. Den leksikalske tilpas-

¹ Denne artikel er en bearbejdet version af et conferenceindlæg på 13. Møde om Udforskningen af Dansk Sprog 14.–15. oktober 2010 ved Aarhus Universitet og af et foredrag holdt på Institut for filosofi og førstesemesterstudier ved Universitetet i Bergen (UiB), 2. december 2010. Tak til Daniel Apollon, UiB, for hjælp i forbindelse med brug af korrespondanceanalysen og for vejledning og tolkningsassistance, på ansigt-til-ansigt-møder og per e-post og via Skype. Tak til mine to fagfællelæsere for konstruktive og værdifulde kommentarer og forbedringsforslag. Tak til min datter Nadine Stevens for teknisk og praktisk PC-hjælp.

² Danskere i Norge er operationelt defineret som danske statsborgere.

ning gælder alle informanternes samlede ordforråd og tilpasning til norsk i hele telefoninterviewet, dvs. hvor mange og hvilke norske ord hver informant bruger i interviewet. Den udtalemæssige tilpasning til norsk derimod gælder ét enkelt sprogræk, nemlig informanternes tilpasning af lys dansk *a*-lyd til mørk norsk *a*-lyd, i et kort uddrag af interviewet.

Tilpasningsundersøgelsen indgår i en hovedundersøgelse i en større sociolingvistisk undersøgelse om sproglig tilpasning, sprogbrug og sprogholdninger blandt danskere i Norge hvor jeg beskæftiger mig med bl.a. sprogholdninger, identitet, sprogforståelse og sproglige tilpasningsstrategier.³ Af pladshensyn præsenterer jeg her kun resultater fra tilpasningsundersøgelsen og fra korrespondanceanalysen.

I tilpasningsundersøgelsen er det en vigtig og metodologisk pointe at de danske informanter er interviewet af norsk interviewer. Kun ved at bruge en norsk interviewer – og ikke en dansk – har jeg kunnet få et datamateriale som egner sig til at belyse danskeres tilpasning til norsk.

Også brugen af den ”bourdieuske” korrespondanceanalyse er en metodologisk pointe, fordi korrespondanceanalysen er en helhedsorienteret metode som gør det muligt at udforske et stort og kompleks datamateriale med mange informanter og variabler og vise samspil og sammenhænge mellem mange variabler i én samlet visuel oversigt, i et korrespondanceanalysekort. Det er ikke bare en fordel at kunne udforske mange variabler samtidig, men direkte nødvendigt i undersøgelser hvor vi ved at mange variabler interagerer eller virker sammen. Korrespondanceanalysens indbyggede helhedstænkning i forhold til data og dens relationelle tankegang var afgørende for mig da jeg valgte at bruge en anden metode end sociolingvistikens traditionelle analysemetode, korrelationsanalysen, som ellers er almindelig i kvantitativt orienterede undersøgelser. Men her er det vigtigt for mig at understrege at man alligevel ofte vil have udbytte af at kombinere deskriptive og konfirmerende analyseteknikker, fordi de har forskellige styrker og udfylder hinanden.

³ Randi Benedikte Brodersen, ”Leksikalsk og fonologisk akkommodation i ph.d.-projektet *Sproglig variation, sproglig akkommodation og sprogholdninger blandt danskere i Norge*”, *Nordisk dialektologi*, redigeret af Gunnstein Akselberg, Anne Marit Bødal & Helge Sandøy, Oslo: Novus, 2003, s. 263–277.

Formålet med denne artikel er at præsentere hovedresultater fra min tilpasningsundersøgelse ved brug af korrespondanceanalysen og at vise hvordan korrespondanceanalysen afdækker mønstre i et stort og kompleks datamateriale og viser samspil og sammenhænge mellem mange variabler samtidig visuelt, i ét korrespondanceanalysekort. Et tredje formål er at udbrede kendskabet til korrespondanceanalysen i sprogvidenskaben og blandt humanister, men ikke at sammenligne korrespondanceanalysen med traditionelle statistiske metoder, og jeg giver mig derfor heller ikke i kast med at præsentere fordele og ulemper ved de to typer metoder. Jeg nøjes med enkelte steder undervejs at sammenligne korrespondanceanalysen med korrelationsanalysen, eftersom jeg har valgt at bruge den ”nye” korrespondanceanalyse i stedet for den etablerede korrelationsanalyse.

Et af formålene med at undersøge sproglig tilpasning, sprogbrug og sprogholdninger blandt danskere i Norge er at belyse hvad der kendetegner danskeres sproglige tilpasning, sprogbrug og sprogholdninger i Norge, og hvordan, hvor meget og hvorfor danskere tilpasser sig sprogligt til norsk. Der bor ca. 20 000 danskere i Norge, og det har i mange år været en af landets største indvandrergupper, men der findes ingen tidligere undersøgelser af denne gruppes sprogbrug og sproglige tilpasning. Der er tale om sproglig tilpasning mellem de to meget nært beslægtede sprog, dansk og norsk.

De forskningsspørgsmål jeg stiller i tilpasningsundersøgelsen, er bl.a. disse: Hvad sker der med voksne danskeres sprog når de flytter til Norge – til Bergen, Kristiansand og Oslo – og kommer i kontakt med nordmænd og norsk? Hvordan, og hvor meget og hvorfor tilpasser de sig sprogligt til norsk? Jeg undersøger også hvad der kendetegner de danske informanternes sprogbrug mere generelt, dvs. både deres talesprog (som deres sproglige tilpasning jo er en del af) og deres skriftsprog, og hvordan informanternes holdninger er til dansk, norsk og blandingsprog og til danske og norske dialekter.

De spørgsmål jeg behandler i artiklen, er dette hvordan-, hvormeget- og hvorfor-spørgsmål (i titlen). Jeg vil præcisere at svar på hvordan- og hvormeget-spørgsmålet til dels er resultater fra en frekvensundersøgelse og en variationsundersøgelse som indgår i

tilpasningsundersøgelsen. Jeg vil også præcisere at 1) hvordan-delen drejer sig om sproglig tilpasning (og det er bare én af informanternes tilpasningsstrategier), 2) hvor-meget-delen drejer sig om omfanget af informanternes leksikalske og udtalemæssige tilpasning (i procenter), og 3) hvorfor-delen om relationer og sammenhænge (mellem sproglige og sociale variabler), ikke årsagsforklaringer. I hvorfor-delen indgår svar på spørgsmål som er relateret til de sociale variabler, som fx: Er der geografiske forskelle mellem informanternes tilpasning i Bergen, Kristiansand og Oslo? Hvad betyder antal år i Norge og det at være norsk eller dansk gift? Og er der forskel på kvinders og mænds tilpasning?

2. En undersøgelse af danskeres sproglige tilpasning, sprogbrug og sprogholdninger i Norge

Jeg har undersøgt i alt 74 danskeres sproglige tilpasning, sprogbrug og sprogholdninger i Norge, og mit datamateriale er indsamlet, bearbejdet og analyseret ved brug af kvantitativt og kvalitativt orienterede metoder og teknikker: halvstruktureret ansigt-til-ansigt- og telefoninterview, sprogbiografisk beretning, transskribering (af bandede interview), manuel ekscerpering, variationsanalyse, leksikalsk analyse og leksikalsk frekvensanalyse, korrespondanceanalyse og indholds- og holdningsanalyse.

I tilpasningsundersøgelsen har jeg undersøgt 49 danske informanternes leksikalske og udtalemæssige tilpasning til norsk, dvs. deres brug af norske ord og deres brug af mørke norske *a*-lyde i stedet for lyse danske.

Jeg var på et tidligt tidspunkt optaget af at jeg ville undersøge tilpasning på flere sproglige områder, dels udtale, fordi undersøgelse af udtalet er en ret fast ingrediens i den sociolingvistiske opskrift, dels ordforrådet, fordi det er et sprogligt tilpasningsområde som kan undersøges i sin helhed. Desuden er leksikalsk tilpasning til norsk i en del tilfælde obligatorisk, og leksikon er et emne som danskere i Norge har et meget bevidst forhold til. Valget af udtalet lod jeg afhænge af hvad jeg havde observeret blandt danskere i Norge der tilpassede sig sprogligt i samtaler med nordmænd, og den lyse *a*-lyd skiller sig ud som det træk som jeg havde

hæftet mig mest ved og undret mig over allerede en af de første gange jeg observerede hvordan danskere tilpassede sig sprogligt i samtaler med nordmænd. Senere har jeg efter længere tids mere systematisk deltagende observation registreret at netop dette træk meget hyppigt er udsat for udtalemæssig tilpasning blandt danskere der tilpasser deres udtale til norsk. Hvis danskere tilpasser deres udtale til norsk, forekommer tilpasningen fra lys *a*-lyd til mørk *a*-lyd altid, i varierende omfang. Desuden rammer dette tilpasningsstræk et meget stort antal ord. Derfor lader jeg dette træk repræsentere udtalemæssig tilpasning.

Eksempler på leksikalsk tilpasning er fx brugen af norske talord fra 50, *femti* i stedet for *halvtreds*, almindelige norske hverdagsord som norsk *greitt* i stedet for dansk *OK/i orden* og norsk *liker* i stedet for dansk *kan lide*. Eksempler på udtalemæssig tilpasning er brugen af mørk norsk *a*-lyd i ord som *dansk, man, han og mat*.

Informanternes leksikalske og udtalemæssige tilpasning skal ses i sammenhæng med hvordan de tilpasser sig på andre sproglige områder, fx grammatisk, når de bruger en norsk form som *mannen min* i stedet den danske *min mand*, for hvis de tilpasser sig udtalemæssigt, har de i nogle tilfælde også morfologisk og syntaktisk tilpasning, selv om disse former for tilpasning er langt mindre hyppige end "mine" to former. De sproglige tilpasningsstrategier kombinerer og supplerer informanterne ofte med andre tilpasningsstrategier som at tale langsommere og tydeligere og at bruge gentagelser og omformuleringer.

3. De 49 danske informanter i tilpasningsundersøgelsen

Informanterne er et statistisk tilfældigt udvalg af danske statsborgere over 18 år som er registreret i *Det Sentrale Personregister* i Norge. Informanterne har udfyldt et registreringsskema med oplysningerne om sig selv. Disse oplysninger fungerer som sociale variable (se oversigten i afsnit 6):

1. Bosted: 20 bor i Bergen, i Vestnorge, 15 i Kristiansand, i Sydnorge, og 14 i Oslo, i Østnorge

2. Køn: 27 kvinder og 22 mænd
3. Aldersspredning: 26–67 år
4. Alder ved flytning til Norge: 17–50 år
5. Antal år i Norge: 2–40 år
6. Civilstatus: 17 dansk gift, 26 norsk gift, 3 enlige, 3 med udenlandsk partner, dvs. ikke dansk eller norsk
7. Uddannelsesland: 38 i Danmark, 5 i Norge, 6 i begge lande.
8. Børn: 13 har børn i norsk skole, 11 har ingen børn, 25 har voksne børn i Norge, 1 har et vokset barn i Danmark
9. Motiv for at bo i Norge: 22 melder arbejde, 14 nævner familie, 30 andet, dvs. nye udfordringer, udfærdstrang og tilfældigheder
10. Uddannelse: 20 har boglig uddannelse, 29 har ikke boglig uddannelse
11. Erhvervsmæssig brug af skriftsprog: 14 skriver meget i professionel sammenhæng, 14 skriver i begrænset omfang, 21 meget lidt, af og til eller slet ikke
12. National identitet: 23 føler sig danske, 3 norske, 17 både-og, og 6 hverken danske eller norske, men skandinav eller europæer.

Informanterne har kodenavne som indeholder forkortelse for køn (K/M), nummer (1-49) og bogstav for deres by (B, K og O for Bergen, Kristiansand og Oslo), fx er K1K kvinde nr. 1 fra Kristiansand. Disse informantkoder ser vi i korrespondanceanalysekortene senere i artiklen.

4. Datamaterialet i tilpasningsundersøgelsen

Datamaterialet består af:

- 49 registreringskemaer – med de baggrundsoplysninger som er nævnt i afsnit 3
- 46 sprogbiografiske beretninger (3 informanter har ikke skrevet en beretning)
- 49 bandede telefoninterview (å ca. 32 minutter i gennemsnit og i alt ca. 26 timer)

- 49 transskriberede telefoninterview (i alt ca. 530 sider).

Alle informanter har som nævnt udfyldt et registreringsskema, alle har skrevet en sprogbiografisk beretning om det at være dansk i Norge (bortset fra 3). Alle har medvirket i et telefoninterview med en norsk interviewer og har besvaret spørgsmål og fortalt om sprog og sproglige erfaringer i Norge.

Alle interview er transskriberet til dansk eller norsk bokmål, afhængig af om informantens talesprog er dansk eller norsk eller overvejende dansk eller norsk. Interview med dansktalende informanter har jeg selv transskriberet. Interview hvor informanterne taler norsk eller mere eller mindre norsk, er transskriberet af en norsk projektassistent. Alle interview er transskriberet ved brug af et program i CHILDES-systemet.⁴

5. Analyseresultater fra tilpasningsundersøgelsen = data i korrespondanceanalysen

På baggrund af de transskriberede interview har jeg lavet 49 leksikalske frekvensanalyser af informanternes samlede leksikon i interviewet og 41 variationsanalyser af informanternes *a*-lyde. At der er 41 variationsanalyser, og ikke 49, skyldes at 8 informanter har 100% udtalemæssig tilpasning, dvs. de har udelukkende norske *a*-lyde.

De 49 frekvensanalyser er ordlister som har jeg lavet ved brug af en funktion i CHILDES, og disse ordlister indeholder alle ord informanterne bruger i interviewet. De 49 frekvenslister indeholder i alt ca. 191 000 ord, og hver informant har i snit ca. 3900 ord. På ordlisterne har jeg markeret alle norske ord, dvs. ord som ikke findes i dansk eller som ikke er almindelige i dansk, og dansk-norske hybridord. Ordene er delt op i fire kategorier: 1) særnorske ord, 2) stilistiske samord (fælles dansk-norske ord med forskellig stilværddi), 3) nabosproglige homonymer og 4) norske idiomer.

⁴ CHILDES, som står for Child Language Data Exchange System, er et analysesystem til elektronisk behandling af talesprog og talesproglig interaktion. Systemet indgår i et amerikansk forskningsprojekt ved navn TalkBank. CHILDES: <http://childes.psy.cmu.edu/> [10.12.2010].

De 41 variationsanalyser af informanternes udtale har jeg lavet manuelt ved at lytte en bestemt del af alle interview igennem og samtidig i hver enkelt udskrift markere alle forekomster af lys, dansk *a*-lyd og mørk, norsk *a*-lyd. Derefter har jeg regnet den procentvise andel af mørke, norske *a*-lyde ud for hver informant. – Af pladshensyn gør jeg ikke rede for analysen af *a*-variablen og analyseproceduren i variationsanalysen, og jeg præsenterer ikke detaljerede resultater af de to analyser, men nøjes med at angive analyseresultater i procenter.

Frekvensanalysen i tilpasningsundersøgelsen viser at informanternes leksikalske tilpasning er ganske beskedne, idet omfanget af norske ord hos 35 af informanterne ligger mellem ca. 1 og 5 %. De øvrige 14 informanternes sprog er langt mere norsk på alle sproglige områder og er derfor transskriberet på norsk. Variationsanalysen derimod viser at informanternes udtalemæssige tilpasning (af *a*-lyde) er præget af betydelig variation, nemlig fra 0 til 67 %. Og 14 informanter har ikke nogen udtalemæssig tilpasning, 28 har op til 67 % tilpasning, og 7 informanter har fuld tilpasning, dvs. de har norsk udtale og udelukkende mørke, norske *a*-lyde.

De ovennævnte talmæssige resultater af frekvensanalysen og variationsanalysen står i tekstrammen nedenfor. I rammen er den leksikalske tilpasning forkortet til AkkLeks (som står for akkommodation leksikalsk), og den udtalemæssige tilpasning til AkkFon (for akkommodation fonetisk). Forkortelserne er også brugt på korrespondanceanalysekortene i afsnit 9.

Leksikalsk tilpasning (akkommodation):

Lav grad af tilpasning (AkkLeks1) = 0,9–1,6 %:	11 informanter
Mellemgrad af tilpasning (AkkLeks2) = 2–4,9 %:	24 informanter
Fuld tilpasning (AkkLeks3) = norsk:	14 informanter

Udtalemæssig tilpasning (fra lys til mørk *a*-lyd):

Ingen tilpasning (AkkFon–) = under 0%:	14 informanter
Lav grad af tilpasning (AkkFon1) = under 21%:	16 informanter
Mellemhøj grad af tilpasning (AkkFon2) = 31–40 %:	6 informanter
Høj grad af tilpasning (AkkFon3) = 62–67%:	6 informanter
Fuld tilpasning (AkkFon4) = 100%:	8 informanter

Disse resultater fra frekvens- og variationsanalysen udgør en del af datamaterialet i korrespondanceanalysen på den måde at de to former for tilpasning fungerer som sproglige variable.

6. Det komplekse datamateriale og analyseprocessen i korrespondanceanalysen

Det komplekse datamateriale i korrespondanceanalysen består af tre slags data: sproglige variable og sociale variable og informanter:

- De 3 sproglige variable, hvoraf de to er de ovennævnte analyseresultater fra frekvensanalysen og variationsanalysen, dvs. henholdsvis leksikalsk tilpasning som den ene sproglige variabel (med tre kategorier) og udtalemæssig tilpasning som den anden (med fem kategorier)
- De 12 sociale variable (med i alt 40 kategorier som er specificeret nedenfor, jf. de sociale oplysninger fra registreringsskemaerne som jeg har omtalt i afsnit 3)
- De 49 informanter.

De tre sproglige variable er 1) leksikalsk tilpasning, 2) udtalemæssig tilpasning og 3) variabelen talesprog, med 11 kategorier til sammen.

Den leksikalske variabel har disse tre kategorier (som svarer til resultaterne af frekvensanalysen i rammen ovenfor):

- AkkLeks1 = 0,9–1,6 % tilpasning
- AkkLeks2 = 2–4,9 % tilpasning
- AkkLeks3 = norsk.

Udtalevariablen har fem kategorier (som svarer til resultaterne af variationsanalysen i rammen ovenfor):

- AkkFon– = 0 % ingen tilpasning
- AkkFon1 = under 21 % tilpasning
- AkkFon2 = 31–40 % tilpasning
- AkkFon3 = 62–67 % tilpasning
- AkkFon4 = 100 % tilpasning.

Forkortelser:

Akk = akkommodation
(tilpasning)

Fon = fonetisk
(udtalemæssig)

Leks = leksikalsk

Indholdsmæssig falder de to tilpasningsvariabler sammen med variabelen talesprog, Tal, som fungerer som en slags kontrolvariabel. Den har tre kategorier:

- TalD = dansk talesprog
- TalN = norsk talesprog
- TalBl = blandingsprog.

De 12 sociale variabler og variabernes 40 kategorier er følgende:⁵

1. *Køn*: K = kvinde; M = mand
2. *Bosted*: Bg = Bergen; Krs = Kristiansand; Osl = Oslo
3. *Alder*: Ald1 = 26–42 år; Ald2 = 46–57 år; Ald3 = 59–67 år
4. *Alder ved flytning til Norge*: AldFlytN1 = under 22 år; AldFlytN2 = 23–27 år; AldFlytN3 = 30–38 år; AldFlytN4 = over 40 år
5. *Antal år i Norge*: ÅriN1 = under 13 år; ÅriN2 = 14–20 år; ÅriN3 = over 21 år
6. *Civilstatus*: CivstN = Norsk partner; CivstD = Dansk partner; 1. CivstE = Enlig; CivstA = Andet
7. *Uddannelsesland*: UddanDK = Uddannet i DK; UddanN = Uddannet i N; UddanDK&N = Uddannet i DK og N
8. *Børn*: BørnSkN = Børn i norsk skole (hvis et af flere børn i en familie er 5 år eller ældre, kategoriseres informanten som havende børn i norsk skole); Børn- = Ingen børn; VoksBørnN = Voksne børn i N; VoksBørnDK = Voksne børn i DK; Små børn = Børn under 4 år
9. *Motiv for at bo i Norge*: MotArb = Arbejde (eget eller partners arbejde); MotFam = Familie; MotAnd = Andet (tilfældigheder, nye udfordringer, udfærdstrang, kompromis Færøerne og DK); Mot- = Ingen oplysninger

⁵ De fleste sociale variabelkategorier ligger i datamaterialet og svarer til de kategorier som informantoplysningerne fordeler sig i. For aldersvariablen vil det fx sige at der er informanter i de tre aldersgrupper 26–42 år, 46–57 år og 59–67 år. Den yngste informant er 26 år og den ældste 67, og der er ingen informanter på 43–45 år, og ingen på 58 år. Også flyttevariablen (Alder ved flytning til Norge) har informantbaserede værdier, og der er ingen informanter der flyttede da de var 28, 29 og 39 år. Opholdsvariablen (Antal år i Norge) har tre mere ”vilkårlige” kategorier, som fx Danmarks Statistiks inddeling af alder i årtier.

10. *Uddannelse*: Bog⁺ = Boglig uddannelse (dvs. højere uddannelse efter gymnasium, men ikke tekniske og håndværksmæssige uddannelser); Bog[÷] = Ikke-boglig uddannelse
11. *Erhvervsmæssig brug af skriftsprog*: SkrKrea = Kreativ/ professionel; SkrBegr = Begrænset og standardiseret (skemaer, rapporter o.l.); Skr[÷] = Skriver ikke eller kun af og til
12. *National identitet*: IdD = Dansk; IdN = Norsk; IdDN = Dansk og norsk (inkl. ”mest dansk” og ”mest norsk”); IdAnd = Andet (hverken dansk eller norsk; skandinav; europæer; ved ikke; ikke opgivet).

For at disse kategorier kan fungere som datamateriale og variable i korrespondanceanalysen skal de igennem en omkodning til en programlæsbar form. Det betyder at alle variabelkategorier skal omkodes til såkaldte dummy-variable hvor hver kategori har koden 1 eller 0, og 1 betyder at have en egenskab, og 0 fravær af en egenskab. Kodningen sker manuelt, fx ved brug af Excel, eller ved hjælp af et program som koder variabelkategorier til et format som er binært, dvs. med bare ettaller og nuller, og disjunktivt, dvs. gensidig udelukkende.

Omkodningen er enkel, ukompliceret og den samme for alle variable, uanset om disse er kategoriske, som de fleste af mine variable ovenfor, eller om de er kontinuerte som aldersvariablen og antal-år-i-Norge-variablen. Alle variabelkategorier bliver kodet til selvstændige dummy-variable, hvad der er en vigtig forskel i forhold til fx korrelationsanalyse. Jeg har kodet mine 15 variables 51 kategorier manuelt i en Excel-tabel. Resultatet er en 49 x 51-tabel med rådata i rækker og kolonner, en såkaldt binær matrix – eller datamatrix – med ettaller og nuller. Min matrix indeholder i alt 2499 (!) oplysninger. Indholdet i denne matrix er det statistiske råinput i korrespondanceanalysen.

Et eksempel på en binær matrix står i tabel 1 nedenfor. Tabellen er en 11 x 31-Excel-tabel med 321 oplysninger. Den stammer fra en mindre delundersøgelse jeg har lavet med 11 informanter. I tabellen har fx informant K1, i første kolonne, følgende egenskaber, svarende til alle aktuelle variabelkategorier: 1-0-1-0-0-1-0-1-0-0-1-0-0-1-0-0-1-0-1-0-0-1-0-1-0-1-0-1-0-1-0. K1 har for de to

første variabler egenskaberne 1-0-1-0-0. Det første 1-tal betyder at K1 er 'kvinde' (Kk), det første 0 betyder 'ikke mand' (Km). Det næste 1-tal betyder 'under 37 år', og de to nuller til sidst betyder 'ikke 43–57 år' og 'ikke over 64 år', osv. Alle egenskaber er som nævnt gensidigt udelukkende.

Tabel 1. Eksempel på binær tabel med 11 informanter og 13 variabler.⁶

VARINF	K1	K2	K3	K4	K5	M1	M2	M3	M4	M5	M6	Forklaring:
Kk	1	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0	Kk = Kvinde
Km	0	0	0	0	0	1	1	1	1	1	1	Km = Mand
Ald1	1	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	Ald1 = under 37 år
Ald2	0	0	1	0	1	0	1	1	1	1	0	Ald2 = 43-57 år
Ald3	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	Ald3 = 64+
AldFlytN1	1	0	1	1	1	1	1	0	0	1	1	AldFlytN1 = t/m 25 år
AldFlytN2	0	1	0	0	0	0	0	1	1	0	0	AldFlytN2 = over 38
CivstN	1	0	1	1	1	1	1	0	1	1	1	CivstN = Norsk partner
CivstD	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	CivstD = Dansk partner
ÅrN1	0	0	0	0	0	1	0	1	1	0	0	ÅrN1 = År i Norge1= under 11 år
ÅrN2	1	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0	ÅrN2 = År i Norge2= 16-19 År
ÅrN3	0	1	1	0	1	0	0	0	0	1	1	ÅrN3 = År i Norge3= over 27 år
UddIkkeBog	0	0	1	1	0	0	0	0	1	1	1	UddIkkeBog = Uddannelse Ikkeboglig
UddBog	1	1	0	0	1	1	1	1	0	0	0	UddBog = Uddannelse Boglig
FlytMotFam	0	0	0	1	1	0	1	0	1	1	0	FlytMotFam = Motiv flytning til Norge: Familie
FlytMotArb	0	1	0	0	0	1	0	1	0	0	1	FlytMotArb = Motiv flytning til Norge: Arbejde
FlytMotAnd	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	FlytMotAnd = Motiv flytning til Norge: Andet
IdD	0	0	1	0	0	1	1	1	1	0	0	IdN = National identitet: Dansk
IdN	1	1	0	1	0	0	0	0	0	1	1	IdN = National identitet: Norsk
IdDaN	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	IdDaN = National identitet: Dansk og norsk
TsprD	0	1	0	0	1	1	0	1	1	0	0	TsprD = Talesprog Dansk
TsprN	1	0	1	1	0	0	1	0	0	1	1	TsprN = Talesprog Norsk
SkSprD	0	0	0	0	1	1	0	1	1	0	0	SkSprD = Skriftsprog Dansk
SkSprN	1	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0	SkSprN = Skriftsprog Norsk
SkSprBl	0	1	1	0	0	0	0	0	0	1	1	SkSprBl = Skriftsprog Blandingssprog
Arbskr+	1	1	0	0	1	1	1	1	0	0	0	Arbskr+ = Arbejde med brug af skriftsprog
Arbskr-	0	0	1	1	0	0	0	0	1	1	1	Arbskr- = Arbejde uden brug af skriftsprog
BørnsprN	1	1	1	1	1	1	1	0	0	1	1	BørnsprN = Børns sprog Norsk
BørnsprD	0	0	0	0	1	0	0	1	1	0	0	BørnsprD = Børns sprog Dansk
AkkFon+	1	0	1	1	0	0	1	0	0	1	1	AkkFon+ = Fonologisk akkommodation: Omfattende
AkkFon-	0	1	0	0	1	1	0	1	1	0	0	AkkFon- = Fonologisk akkommodation: Ingen/få ord

I næste trin sker der en matematisk oversættelse af de binære data (ettallerne og nullerne) med alle række- og kolonneprofilers egenskaber, ved brug af et statistikprogram.⁷ Og vi får tabeller med de to sæt profilens bidrag, dvs. de enkelte variablers og informanternes

⁶ Tabellen er fra Randi Benedikte Brodersen, "Korrespondanceanalysen – et dynamisk og fleksibelt sociolingvistisk værktøj", 12. Møde om Udforskningen af Dansk Sprog, Aarhus Universitet 9.–10. oktober 2008, redigeret af Inger Schoonderbeek Hansen og Peter Widell, 2009, s. 117.

⁷ Min analyse er foretaget med Analytica Toolbox for MATLAB, udviklet af Daniel Apollon, Universitetet i Bergen. Andre programmuligheder er SPSS, SAS, SPAD, Excel og R (Marianne Høyer, *Korrespondanceanalyse*, Odense: Syddansk Universitetsforlag, 2010, s. 95). R er gratis og tilgængeligt på hjemmesiden Statistics with R: http://zoonek2.free.fr/UNIX/48_R/all.html [21.02.2011].

bidrag i den samlede varians (også kaldet egenværdi eller inerti, som er et mål på punkternes spredning i det multidimensionale rum). I analyseprocessen bliver informanter og alle variabelkategorier omformet til såkaldte vektorer (– som er kolonne- og rækkeprofilerne omdannet til geometriske objekter med en størrelse eller en masse og en retning i et todimensionalt plan eller et flerdimensionelt rum) og repræsenteret visuelt som punkter i hver sin repræsentation, som så bliver føjet sammen til én fælles repræsentation i et todimensionalt korrespondanceanalysediagram, som i figur 1, 2, 3 og 4 i afsnit 9.

7. Korrespondanceanalyse: en dynamisk, bourdieusk analysemetode⁸

Min præsentation af korrespondanceanalysen bygger på materiale og indsigter fra et intensivt kursus i praktisk korrespondanceanalyse ved Daniel Apollon, Universitetet i Bergen, i efteråret 2007,⁹ og på indføringsværker, oversigtsartikler og konkrete eksempler på brug af korrespondanceanalyse¹⁰.

Korrespondanceanalyse er især blevet brugt i sociologisk forskning og blev internationalt kendt i løbet af 1980'erne på grund af den franske sociolog og antropolog Pierre Bourdieus undersøgelser af det franske samfund. Det mest kendte eksempel på brug af multivariat korrespondanceanalyse er stadig Bourdieus hovedværk *La*

⁸ Dette afsnit er en let revideret version af et afsnit i Randi Benedikte Brodersen, "Korrespondanceanalysen – et dynamisk og fleksibelt sociolingvistisk værktøj", s. 109–123.

⁹ Daniel Apollon, "Korrespondance Analysis. An Introduction", PowerPoint-præsentation på intensiv workshop efteråret 2007, Universitetet i Bergen.

¹⁰ Johannes Hjelbrekke, *Innføring i korrespondanceanalyse*, Bergen: Fagbogforlaget, 1999; Jan Fredrik Hovden, Vedlegg G. Multiappel korrespondanceanalyse av bivariante indikatormatriser, *Eit forsøk på å konstruere eit felt for personleg datakommunikasjon ved hjelp av Pierre Bourdieu sin praksisteori*, Bergen: Universitetet i Bergen, 1997; Marianne Høyen, *Korrespondanceanalyse*, Odense: Syddansk Universitetsforlag, 2010; Mads Jæger, "Korrespondanceanalyse – et sociologisk værktøj", Socialforskningsinstituttet, 2003: www.sociology.ku.dk/kursfil/1143030642604.pdf [10.12.2010]; Brigitte Le Roux og Henry Rouanet, *Multiple Correspondance Analysis*, London: Sage, 2010; Lennart Rosenlund, "Korrespondanceanalyse. Dataanalysens magiske øye". Lennart Rosenlunds artikel er en klassiker i norsk og nordisk faglitteratur om korrespondanceanalysen. Jeg fremhæver den fordi det er en meget lettilgængelig introduktion som giver et godt billede af hvordan korrespondanceanalysen fungerer i praksis, demonstreret ved ét eksempel på brug af enkel korrespondanceanalyse og ét ved brug af multivariat korrespondanceanalyse.

distinction. Den engelske udgave, *Distinction* (1984), gjorde korrespondanceanalysen internationalt kendt. Bourdieu brugte dog korrespondanceanalysen både før og efter *La distinction*. Først i 1976, da han, sammen med Monique de Saint Martin, publicerede *Anatomie du Goût*,¹¹ og senere i 1988, i værket *Homo Academicus*.

Også i Norden har korrelationsanalysen vundet udbredelse, dog især i samfundsvidenskabelig forskning. I Danmark er det især sociologen Henrik Dahls livsstilsundersøgelser i 1990'erne som bidrog til at gøre metoden kendt og anerkendt. En kendt livsstilsanalyse som bygger på brug af korrespondanceanalyse, er Dahls værk *Hvis din nabo var en bil* fra 1997. I Norge er metoden bl.a. blevet brugt i Markeds- og Medainstituttets markedsanalyser ("Norsk Monitor")¹², og i undersøgelser af sociologerne Johannes Hjellbrekke og Jan Fredrik Hovden, begge Universitetet i Bergen, og af sociologen Lennart Rosenlund, Universitetet i Stavanger. I nordisk sprogvidenskab og sociolingvistik er metoden mig bekendt hidtil kun blevet brugt i to norske ph.d.-undersøgelser¹³ og i min undersøgelse af sproglig tilpasning.

Korrespondanceanalyse er en geometrisk analyseteknik hvor data bliver repræsenteret som punkter i et geometrisk rum, og også betegnelsen for resultatet af analysen. Resultatet er dels to geometriske rum, med hver sin punktsky, et rum med informant-punkter og et rum med egenskabs-punkter (eller variabel-punkter) samlet i et og samme kort eller diagram, dels statistiske resultattabeller med analysens talmateriale. Metodens navn sigter til at der er korrespondance mellem række- og kolonne-profiler, dvs. mellem informant-profiler og variabel-profiler, eller sagt på en anden måde: der er tale om to korresponderende rum, et med informant-profiler og et med variabel-profiler, som forenes i ét fælles rum.

¹¹ Jan Fredrik Hovden, "Review: Brigitte Le Roux & Henry Rouanet, *Multiple Correspondence Analysis*", *Praktiske Grunde. Nordisk tidsskrift for kultur- og samfundsvidenskab* 3/2010, s. 37-42, her s. 38: www.hexis.dk/praktiskegrunde3-2010-hovden-review.pdf [3.1.2011].

¹² Johannes Hjellbrekke, *Innføring i korrespondanceanalyse*, Bergen: Fagbogforlaget, 1999, s. 12.

¹³ Den ene er Unn Røynealand, *Dialektnivellering, ungdom og identitet. Ein komparativ studie av språkleg variasjon og endring i to tilgrensande dialektområde, Røros og Tynset*, Oslo: Universitetet i Oslo, 2005. Den anden er Anne Moseng Knutsen, *Variation du français a Abidjan (Côte d'Ivoire): étude d'un continuum linguistique et social*, Oslo: Universitetet i Oslo, 2007.

Derfor får vi afbildet informanter og variabler i samme rum. Hvis dette rum er et plan – da har det to dimensioner – projiceres de to plan ind i ét todimensionelt kort (jf. beskrivelsen af analyseprocessens trin 4 ovenfor).

Korrespondanceanalyse findes i forskellige varianter, både bivariate og multivariate. Den bivariate variant kan, som navnet antyder, kun håndtere to variabler ad gangen. Den multivariate variant derimod udforsker sammenhænge og relationer mellem mange variabler samtidig. Det er den multivariate variant jeg bruger i min undersøgelse, og kun den jeg omtaler i det følgende.

Korrespondanceanalysen kan bruges på alle typer data og variabler der er homogene og kategoriske (som variablerne ovenfor i afsnit 6) og forudsætter ingen normalfordeling af data. Analysen behandler alle typer data på samme måde. Den skelner ikke mellem informanter og variabler og heller ikke mellem afhængige og uafhængige variabler, og både sproglige og sociale variabler bliver behandlet som egenskaber, eller modaliteter som de hedder i den franske tradition:

Den store og viktige forskjellen mellom denne form for data-analyse [dvs. korrespondanceanalyse, RBB] og de teknikker vi vanligvis bruker (korrelasjonsanalyse, faktoranalyser, regresjonsanalyse og beslektede teknikker) er at korrespondanceanalysen i utgangspunktet behandler hver variabels ulike verdier som selvstendige statistiske kategorier. I den franske terminologi kalles disse for modaliteter. Analysen afdekker de statistiske relasjonene mellom disse modalitetene (alle variabelers alle værdier).¹⁴

Som det fremgår af citatet, afdekker korrespondanceanalysen de relationer der eksisterer imellem alle variabler i et materiale. Den giver et samlet og visuelt overblik over alle variabler og informanter, eller evt. udvalgte informanter, og er i stand til at udforske både enkeltvariablers betydning i en helhed og samspillet mellem mange variabler samtidigt, og vi kan eksperimentere med at udelade og tilføje variabler i en analyse og se hvilke variabler der har størst

¹⁴ Lennart Rosenlund, ”Korrespondanceanalyse. Dataanalysens magiske øye”, s. 65.

eller mindst betydning, og hvordan forskellige variabler interagerer. Denne fleksibilitet og eksplorerende tilgang giver metoden en egen dynamik og særlige fordele og gør metoden yderst aktuell og interessant i sociolingvistiske undersøgelser, fordi det åbner for nye analyse- og tolkningsmuligheder af sociolingvistiske data, i forhold til de mere begrænsede muligheder som sociolingvistikens klassiske korrelationsanalyse har.

Sammenligner vi de to metoder, udmærker korrespondanceanalysen sig ved at være fleksibel og kunne afdække mønstre, relationer og sammenhænge mellem mange variabler, mens korrelationsanalysen kun kan teste sammenhængen mellem to eller evt. tre variabler ad gangen.¹⁵ Den norsk-svenske sociolog Lennart Rosenlund sammenligner korrespondanceanalyse og traditionelle metoder som korrelationsanalyse og regressionsanalyse. Rosenlunds konklusion er:

at korrespondanseanalysen er overlegen korrelationsanalysen når det gjelder å beskrive strukturer i et datamateriale og å frilegge samspillseffekter mellom analysevariablene. Utfra den kunnskap korrespondanseanalysen gir, kan vi også slutte oss til at en videre analyse av disse variabler, uten denne kunnskap, basert på lineære metoder – for eksempel en tradisjonell regresjonsanalyse – ville kunne føre galt av sted og gi feilaktige resultater.¹⁶

Statistikerens Daniel Apollon, Universitetet i Bergen, karakteriserer korrespondanceanalysen sådan: ”CA [correspondence analysis, RBB] is still the only unique ready to use all-in-one multidimensional method allowing to study “individuals” and their “characteristics” with one unified representation”¹⁷. Og Bourdieu skriver at korrespondanceanalysen er den metode ”som synes best egnet til å gripe alle de innsamlede observasjonene samtidig og til å avdekke de underliggende strukturene uten å innføre ulike former

¹⁵ Der findes også traditionelle statistiske metoder til at undersøge sammenhænge mellem flere variabler, fx regressionsanalyse. Den har dog ikke korrespondanceanalysens fleksibilitet, dynamik og visuelle styrke.

¹⁶ Lennart Rosenlund, ”Korrespondanceanalyse. Dataanalysens magiske øye”, *Sociologisk tidskrift* 1/1995, s. 72.

¹⁷ Daniel Apollon, ”Correspondence Analysis. An Introduction”, s. 19.

for forutinntatthet¹⁸, dvs. korrespondanceanalyse udforsker sammenhænge i et materiale uden at tage stilling til det på forhånd, uden hypoteseopstilling, og giver derfor mulighed for at opdage nye og måske helt uventede sammenhænge. Metodens induktive og eksplorative karakter kommer også tydeligt frem i en ofte citeret beskrivelse af Jean-Paul Benzécri, fransk lingvist og statistiker, som regnes som metodens grundlægger¹⁹:

Modellen må følge data, og ikkje omvendt. Dette er [...] eit leitt trekk ved tilpassinga av matematikken til samfunnsvitenskapane; ein overflod av a priori spesifiserte modellar, som deretter vert konfronterte med data gjennom det ein kallar testar. Snart tener testen til å rettferdiggjere ein modell på eit felt der det finst fleire parametrar å tilpasse enn dei ein sjølv har fastsett ut frå data. Han tener til å strengt forkaste dei klokaste innvendingane ein forskar kan ha. Men det vi har bruk for, er ein rigorøs metode som er i stand til at trekkje ut strukturer med utgangspunkt i data.²⁰

Korrespondanceanalyse har altså en datadreven tilgang. Den trækker den vigtigste information ud af et materiale ved at fjerne mindre vigtig information og på den måde reducere et stort og kompleks datamateriale til et mindre materiale, *samtidigt* med at materialet beholder dets kvalitative karakter. Vi kan sige at korrespondanceanalyse er en metode som behandler kvantitative data på en kvalitativ måde,²¹ og den kan også arbejde prædikerende.

Lennart Rosenlund gengiver den franske statistiker Michael J. Greenacres beskrivelse af korrespondanceanalysen i disse hovedpunkter:²² 1) Korrespondanceanalysen repræsenterer en induktiv

¹⁸ Pierre Bourdieu, *Distinksjonen. En sosiologisk kritikk av dømmekraften*, oversat af Annick Prieur, med et indledende essay af Kjetil Jakobsen, Oslo: De norske bokklubbene, 2002, s. 68.

¹⁹ Benzécri udviklede korrespondanceanalysen i 1960'erne i protest mod den deduktionistiske lingvistik, som især Noam Chomsky repræsenterede (Hovden 1997, s. 1 (vedlæg G)). Korrespondanceanalysens teoretiske rødder går dog længere tilbage i tid og er knyttet til statistikere som bl.a. Karl Pearson og Louis Gutman (Apollon, *ibid*).

²⁰ Jean Paul Benzécri, *L'analyse des données*, I-II, 1973, s. 6, citeret efter og oversat af Johannes Hjøllbrekke, *Indføring i korrespondanceanalyse*, s. 8.

²¹ Jf. titlen på et arbejde af Lennart Rosenlund: *Korrespondanceanalyse. Metode for kvantitativ behandling af kvalitative data*, Arbejdsrapporter fra Høgskulesenteret i Rogaland, 1992.

²² *Ibid.*, s. 56–57.

tænkemåde: Man beskriver data uden forhåndsantagelser for så at finde de generelle mønstre. Derfor kaldes metoden deskriptiv og eksplorativ. 2) Metoden bygger på geometriske ræsonnementer og fremstiller analyseresultater visuelt og grafisk: Data repræsenteres og afbildes som punkter eller en sky af punkter. 3) Metoden er, selv om den er unik, teoretisk forbundet med andre og mere kendte statistiske teknikker. Rosenlund tilføjer som et fjerde kendetegn at korrespondanceanalysens ”anvendelighed er nærmest ubegrenset”.²³

Jeg nævnte tidligere Rosenlunds konklusion med hensyn til en sammenligning mellem korrespondanceanalysen og korrelationsanalysen²⁴ og vil her også nævne den arbejdsmæssige besparelse som Rosenlund peger på at korrespondanceanalysen giver i forhold til korrelationsanalysen: Hvis vi skulle udføre korrespondanceanalysens

kartleggingsarbeid på tradisjonelt vis, ville arbeidet bestå i å vurdere analyser av 28 krysstabeller med tilsammen 1347 enkelte frekvensangivelser [i Rosenlunds eksempel hvor der er 57 variabler, RBB]. Videre måtte sammenhengene i disse tabeller sjekkes for eventuelle samspillseffekter, ved å kontrollere for innvirkning av tredje variabel. Kartet [dvs. korrespondanceanalysekortet, RBB] kan [...] på en enkel måte avsløre hvor i materialet vi vil finne de viktige interaksjonseffektene mellom variablene.²⁵

Formålet er at afdække mønstre i et kompleks datamateriale og vise statistiske relationer, oppositioner, sammenhænge og samspilseffekter. Idealet og målet er at opsummere mest muligt af variansen i datamaterialet ved færrest mulig akser eller dimensioner i et korrespondanceanalysediagram, eller med andre ord: at få det reducerede datamateriale bedst muligt repræsenteret i et lav-

²³ Ibid., s. 57.

²⁴ En sammenligning med fordele og ulemper ved korrespondanceanalysen og traditionelle statistiske metoder som korrelationsanalyse og regressionsanalyse ville kræve mere plads end jeg her har til rådighed. Derfor nøjes jeg med at nævne enkelte punkter hvor korrespondanceanalysen skiller sig ud i forhold til korrelationsanalysen.

²⁵ Lennart Rosenlund, ”Korrespondanceanalyse. Dataanalysens magiske øye”, s. 70.

dimensionelt rum og samtidigt beholde mest mulig information. Færrest muligt dimensioner er ofte to (som i korrespondanceanalyse-sekortene senere i artiklen). Formålet er ikke hypotesetestning, men muligheden findes.²⁶

I indledningen og i overskriften på dette afsnit kalder jeg korrespondanceanalysen en bourdieusk metode. Det gør jeg for at understrege at korrespondanceanalysen især er kendt fra og takket være Bourdieus forskning og repræsenterer en fransk analytisk tradition som lægger vægt på en mere induktiv tænkemåde, dvs. en tænkemåde hvor vi tager udgangspunkt i data og drager slutninger ud fra data. Bourdieu er en fremtrædende repræsentant for denne franske statistiktradition og bruger korrespondanceanalysen i sin relationelle sociologi.

Vælger vi korrespondanceanalysen, fravælger vi også at arbejde udelukkende ud fra lineære modeller og bestemte forhåndsantagelser, eller såkaldte aprioriske antagelser, således som inden for den dominerende hypotetisk-deduktive tænkemåde som vi møder i korrelationsanalysen og andre traditionelle statistiske metoder. Her er man på jagt efter lineære sammenhænge mellem variabler, men hvis ikke variablerne opfører sig lineært, kan en korrelationsanalyse give misvisende eller direkte forkerte resultater, selvom der er tale om stærke sammenhænge. Disse sammenhænge kommer derimod frem i korrespondanceanalysen.²⁷

8. Tolkning af korrespondanceanalysen²⁸

Et korrespondanceanalysekort giver et visuelt overblik over et materiale i form af en grafisk repræsentation. Kortet viser et todimensionalt plan som består af et koordinatsystem med en x- og en y-akse som deler diagrammet i fire felter, og vandret og lodret i to halvdele. I kortet er informanter og variabler repræsenteret som punkter. Langs med x-aksen, som er den vigtigste akse, har vi

²⁶ Ibid., s. 75.

²⁷ Jeg henviser her til Lennart Rosenlunds eksempel og argumentation i "Korrespondanceanalyse. Dataanalysens magiske øye", s. 72.

²⁸ Dette afsnit er en revideret og udvidet version af et afsnit i Randi Benedikte Brodersen, "Korrespondanceanalysen – et dynamisk og fleksibelt sociolingvistisk værktøj", s. 118–119.

første dimension. Denne akse afdækker eller dekomponerer den største del af variansen, den totale egenværdi i materialet, og den udtrykker de vigtigste polariteter eller modsætninger i materialet. Næst vigtigst er y-aksen og anden dimension som giver os de næstvigtigste modsætninger.

Både analyse- og tolkningsprocessen i korrespondanceanalysen er iterativ, gentagelses- og venden-tilbage-præget. Det betyder at vi ideelt set må køre flere analyser for at nå frem til den bedste slutanalyse. Vi kan have brug for at udelade variabler der ikke er vigtige i analysen, at slå variabelkategorier sammen eller lave såkaldte illustrative variabler og punkter som er med i kortet, men ikke tæller i analysen. Desuden bliver vores tolkning også både farvet af vores viden om data og det valgte udsnit af verden, og præget af perspektivering ved at rejse nye teoretiske spørgsmål som opstår under tolkningsarbejdet.

For at kunne tolke resultaterne i kortet har vi brug for dels at vide hvad vi skal se efter i kortet, hvordan vi går frem for at finde sammenhænge og modsætninger og hvad det vi ser, betyder, dels statistiske oplysninger om punkternes repræsentationskvalitet og bidragsværdier (eller absolutte værdier) i korrespondanceanalysens rapporttabeller. Af pladshensyn gengiver jeg ingen tabeloplysninger.

I analysen er der to punktsæt, og vi tolker et sæt ad gangen, dvs. først de sociale variablers placering og indbyrdes afstande og så informantpunkternes placering, eller omvendt. Vi tolker klynger af punkter sammen i forhold til hinanden snarere end enkeltpunkter. Vi registrerer store og små indbyrdes *afstande* mellem punkter og punkters *relationer* og *oppositioner* i forhold til andre punkter i samme punktsæt; punkter der ligger langt fra hinanden har relativt mindre til fælles end punkter der ligger tættere på hinanden, som har relativt mere til fælles.

Mest interessante er de punkter der bidrager mest til opbygningen af en akse. De har værdier over gennemsnittet og er placeret i kortets yderområder, langt fra x- og y-aksernes krydsningspunkt, eller i det mindste et stykke fra dette gennemsnitspunkt, det såkaldte barycenter eller origo. Punkter nær origo repræsenterer gennemsnitsværdier i materialet og yder lave bidrag. Punkters afstand fra origo er deres afstand fra gennemsnitsværdier, og målestokken er chi-kvadrat, x^2 . Jo større x^2 , jo større afstand mellem punkt og origo. Punkter der lig-

ger på hver sin side af en akse, udtrykker *oppositioner*, modsætninger i materialet. Nærhed mellem punkter inden for et og samme punktsæt kan tolkes som ligheder med hensyn til punkternes profiler. Nærhed mellem punkter fra forskellige punktsæt kan klyngevis tolkes som relative sammenhænge. Det relationelle aspekt er med andre ord centralt i analysen og i tolkningen.

Analysen indebærer en reduktion, og ikke al varians i materialet bliver dækket eller dekomponeret af de første to eller tre dimensioner, som er dem vi kan se i en grafisk gengivelse. Der skal normalt flere end to eller tre akser eller dimensioner til for at dekomponere al varians (så vi kommer op på 100%),²⁹ og derfor er der i analysen tale om et multidimensionalt rum. I praksis tolker vi som regel kun de første 2–3 dimensioner, med egenværdier over en vis grænse. En tommelfingerregel er at dimensioner med egenværdier over 0,20 (dvs. 20%) er ”meget sterke”, og værdier mellem 0,10 og 0,19 er ”akseptable”, men det vigtigste kriterium for at tage en dimension med, er at den ”lar seg tolke på en meningsfull måte”.³⁰

9. Hvilke hovedresultater viser korrespondanceanalysen af tilpasningsundersøgelsen?

Korrespondanceanalyse repræsenterer en ny og anderledes måde at tænke og forholde sig til data, analyse og fortolkning på i forhold til hvad vi er vant til i sociolingvistikken, dels alene på grund af den grafiske fremstilling af datamateriale og analyseresultater, dels fordi analysen giver os en komprimeret og detaljerig visuel helhedsfremstilling af et materiale med alle dets mønstre på ét korrespondanceanalysekort. Derfor er også min datagennemgang og forklaring af resultater og kort i dette afsnit temmelig detaljerig. Og in mente har jeg at ét af mine formål med denne artikel er at udbrede kendskabet til korrespondanceanalysen.

²⁹ De nødvendige antal akser for at opsummere al varians er det minste antal rækker eller kolonner minus 1 (Johannes Hjelbrekke, *Indføring i korrespondanceanalyse*, s. 38). I min analyse ville det være 48 akser, men kun de 2–3 første akser har egenværdier som gør dem værd at tolke.

³⁰ *Ibid.*, s. 76, hvor Rosenlund henviser til Johannes Hjelbrekke, *Verftet og byen. En studie i sosial strukturering av historisk medvit*, Sosiologisk institutt, Bergen, 1993, s. 133. Marianne Høyer skriver at ”[a]kser, der forklarer mere end 25%, bør altså tages med i tolkningen”, *Introduktion til korrespondanceanalyse*, s. 57.

Min tolkning består af en gennemgang af data og relationelle punktplaceringer og et indholdsmæssigt og teoretisk funderet tolkningsforsøg – og i næste og sidste afsnit samler jeg så trådene. Jeg begynder med en visuel inspektion af kortet og registrering af hvor stor en procentdel af variansen i materialet de to viste akser afdækker eller ”forklarer”, og hvilke variabler de to akser får de bedste bidrag fra. Inspektionen giver ideer om svar på forskningsspørgsmål i afsnit 1. Jeg vurderer hvad akserne udtrykker i forhold til forskningsspørgsmålene og forsøger at tage stilling til en indholdsmæssig og teoretisk forklaring af vigtige variabelers placering i forhold til akserne, da akserne afspejler mønstre i materialet.

Med hensyn til resultaterne tager jeg visse forbehold, på grund af materialets forholdsvis begrænsede omfang, og af metodologiske årsager, eftersom analysen kan og må forbedres (ved at slå variabelkategorier sammen og ved at udelukke ubetydelige variabler), og af datamæssige årsager fordi kun et enkelt træk repræsenterer udtalemæssig tilpasning. Pladsen tillader ikke en udførlig datagennemgang og forklaring, ikke en tolkning af alle modsætninger og sammenhænge og ikke støttende informantcitater ved tolkningen.

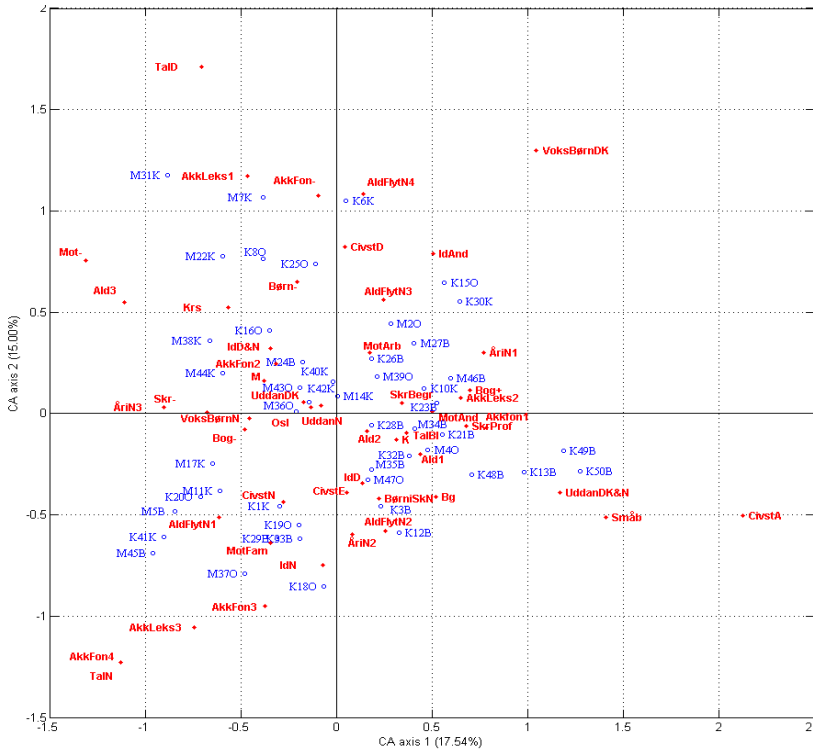
Et korrespondanceanalysekort med mange punkter, informationer og detaljer kan virke overvældende, men læsningen af kortet bliver enklere, når vi tegner linjer ind eller markerer mønstre i materialet grafisk, fx med mangekanter, polygoner, i forskellige farver, som i kortene i figur 2, 3 og 4 nedenfor.

Kortene i figur 1–4 nedenfor indeholder de samme oplysninger, bortset fra at der i figur 2, 3 og 4 er indtegnet mangekanter som viser tre af de mønstre som analysen får frem. Flere mønstre findes end dem har jeg plads til her. I alle kort ser vi alle 49 informanter, markeret med blå skrift og blå punkter, og alle 51 variabelkategorier, med rød skrift og røde punkter. Informanterne har et kodenavn med køn (K/M), nummer (1–49) og by (Bg, Krs og Osl for Bergen, Kristiansand og Oslo), fx er K1K kvinde nr. 1 fra Kristiansand. Variabelforkortelserne står i afsnit 6 ovenfor.

Kortet i figur 1 nedenfor er et oversigtskort med alle informanter og variabler – og de tre nævnte mønstre. Mønstrene kan vi også finde i kortet i figur 1 ved at trække linjer imellem modsætninger i

sammenhørende variabelkategorier på hver sin side af en akse. Kortene i de tre øvrige figurer viser de tre indtegnede mønstre:

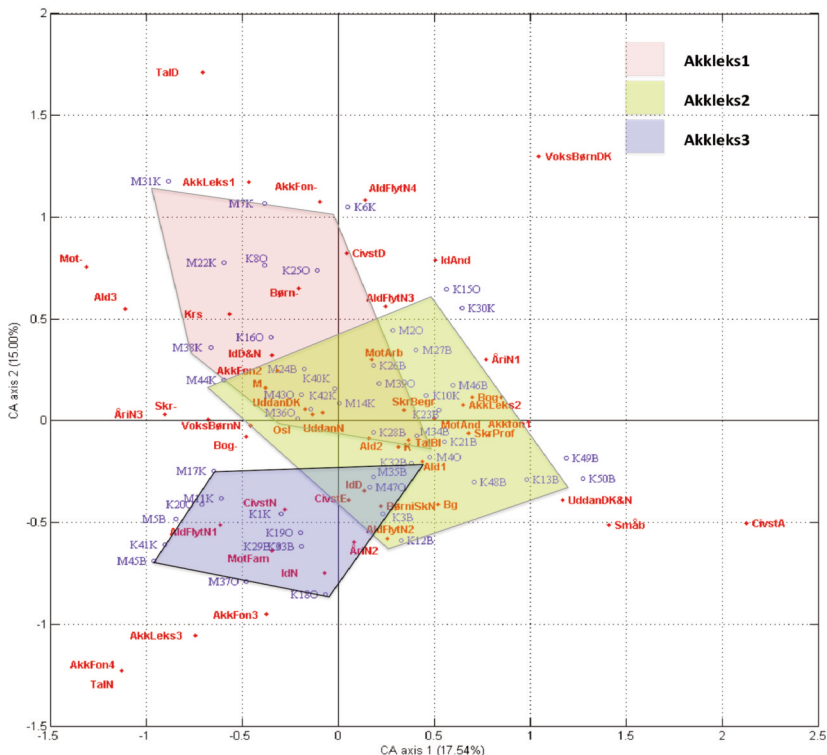
- Det leksikalske tilpasningsmønster: AkkLeks-mønstret
- Opholdstidsmønsteret: ÅriN-mønsteret
- Bostedsmønsteret med grupperne knyttet til punkterne Krs (Kristiansand) i nordvest, Osl (Oslo) nær origo og Bg (Bergen) i sydøst.

Figur 1. Korrespondanceanalyse af sproglig tilpasning blandt danskere i Norge. 49 danske informanter og 51 variabelkategorier. Akse 1 og 2.

I kortet i figur 1 ser vi de to vigtigste akser: x-aksen, den vandrette akse, og y-aksen, den lodrette akse. X-aksen bidrager med 17,54% af variansen eller egenværdien. Y-aksen med 15%. Til sammen dækker de to akser altså 32,54% af variansen. Vi ser også at punkterne fordeler sig over kortets fire kvadranter sådan at der er mere

spredning i kortets venstre halvdel end i højre, når vi ser bort fra VoksBørnDK og CivstA yderst til højre.³¹ Og blandt de vigtigste punkter i kortets yderkant, i nord og syd, har vi AkkLeks1 og 3. Dem og det leksikalske tilpasningsmønster skal vi se nærmere på kortet i figur 2 nedenfor.

Figur 2. Korrespondanceanalyse af 49 danskers leksikalske tilpasning til norsk. Akse 1 og 2.

I figur 2 ser vi det nævnte leksikalske tilpasningsmønster. De indtegnede mangekanter viser: 1) tre informantgrupperes tilpasning i forhold til hinanden, 2) modsætningen mellem de to grupper med mindst og mest tilpasning og 3) de tre grupperes spredning og 4) hvordan informanterne fordeler sig i de tre grupper:

³¹ Punkterne VoksBørnDK og CivstA skal nok udelades i analysen.

- Rød manglekant = De 11 informanter med AkkLeks1 = 0,9–1,6% leksikalsk tilpasning
- Gul manglekant = De 24 informanter med AkkLeks2 = 2–4,9% leksikalsk tilpasning
- Blå manglekant = De 14 informanter med AkkLeks3 = norsk.

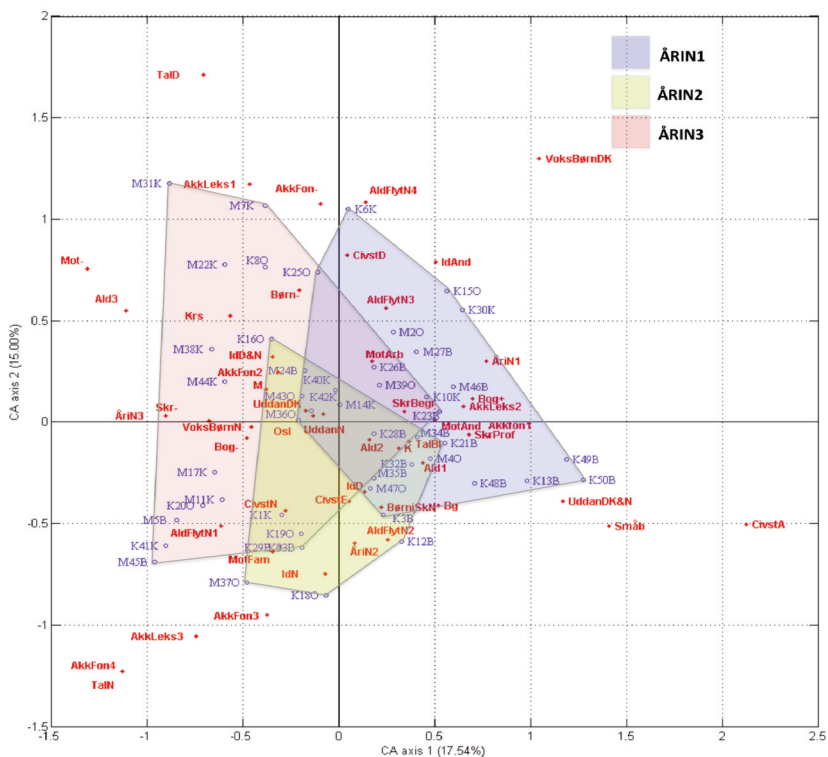
I kortet i figur 2 ovenfor ligger de tre grupper i manglekanterne placeret forskellige steder på kortet alt efter omfanget af deres tilpasning: den gule AkkLeks2-gruppe med mest ”gennemsnitlig” tilpasning ligger midt i kortet, med vægten i højre side. De to andre grupper, den røde AkkLeks1-gruppe med mindst tilpasning og den blå AkkLeks3-gruppe med mest, ligger i hver sin halvdel af kortet og er modsætninger (de har modsat fortegn).

Inden for *den røde AkkLeks1-manglekant* med den mindst tilpassede gruppe (i figur 2) ligger også CivstD (mod nord), og Ald3 ligger også i nærheden, mod nordvest. I *den gule AkkLeks2-manglekant* med midtergruppen med mest ”gennemsnitlig” tilpasning har vi også TalBl som kan siges at sammenfatte den typisk ”gennemsnitlige” tilpasning. I *den blå AkkLeks3-manglekant* har vi gruppen med de mest norsk-tilpassede informanter og her desuden CivstN. Det fortæller os at civilstatus er en kraft i tilpasningen og trækker i to modsatte retninger: de dansk gifte informanter tilpasser sig relativt mindst, og de norsk gifte informanter relativt mest.

X-aksen får sine vigtigste bidrag fra: a) ÅriN3 og ÅriN1, b) Bog+ og Bog-, AkkLeks2, Skr-, TalBl, AkkFon1 og Ald3. Denne dimension rummer to interessante modsætninger, nemlig a) mellem kort (ÅriN1) og lang (ÅriN3) opholdstid og b) mellem boglig og ikke-boglig uddannelse. Opholdstid, som er den vigtigste modsætning, vender jeg tilbage til nedenfor ved figur 3. Med hensyn til modsætningsparret Bog+ og Bog- ser vi sammenhænge mellem Bog+ og AkkLeks2, AkkFon1 og ÅriN1 på den ene side og Bog-, Skr- og ÅriN3 på den anden side. Det tyder på at uddannelse er en kraft der giver energi til moderat tilpasning, at boglig uddannelse og sproglig tilpasning ofte hænger sammen, og det samme gælder ofte ikke-boglig uddannelse, ingen/begrænset brug af (dansk) skriftsprog og lang opholdstid.

Y-aksens vigtigste bidrag kommer fra a) AkkLeks3 og AkkLeks1, b) AkkFon- og AkkFon4, AldFlyt4, c) TalD og TalN, d) CivstD og

CivstN. Her har vi en dobbelt modsætning: mellem a) højest og lavest grad af leksikalsk tilpasning og b) ditto udtalemæssig tilpasning. Det betyder at de to tilpasningsformer går hånd i hånd, og det bliver støttet af c) TalD- og TalN-modsætningen. Den fjerde modsætning er mellem c) CivstD og CivstN. Den er nævnt ovenfor.

Figur 3. Korrespondanceanalyse af 49 danskeres tilpasning og antal år i Norge. Akse 1 og 2.

På kortet i figur 3 ser vi de tre nævnte informantgrupper med hensyn til antal år i Norge:

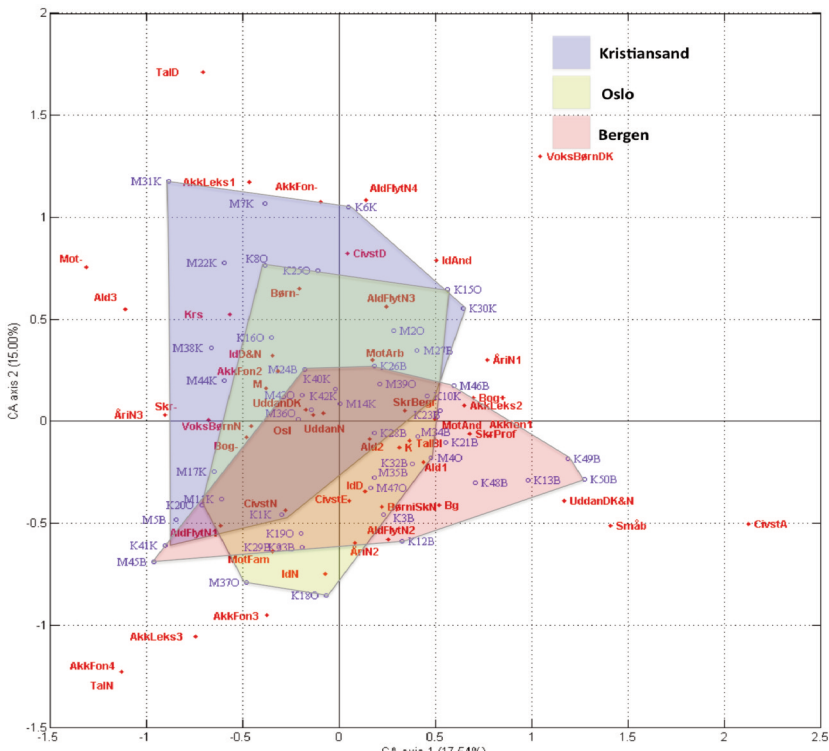
- Blå mangekant = De 20 informanter i ÅriN1-kategorien = under 13 år
- Gul mangekant = De 11 informanter i ÅriN2-kategorien = 14–20 år
- Rød mangekant = De 19 informanter i ÅriN3-kategorien = over 21 år.

Kortet i figur 3 ovenfor viser opholdstidsmønstrer med tre manglekanter hvor informanterne er grupperet efter antal år i Norge. De tre manglekanter overlapper alle hinanden, og den blå ÅriN1-manglekant ligger længst til højre og mest i højre side af kortet, den røde ÅriN3-manglekant til venstre og mest i venstre side af kortet, og den gule ÅriN2-manglekant i midten, mest i den nedre halvdel af kortet. Der er med andre ord en modsætning mellem kortest og længst opholdstid. Opholdstidsvariablen er en gradient variabel som viser en udvikling i tid med hensyn til antal år i Norge, fra kort til mellemlang opholdstid og fra mellemlang til lang opholdstid.

Ovenfor er ÅriN1 interessant pga. nærheden til AkkLeks2 og AkkFon1. Det kan betyde at både leksikalsk og udtalemæssig tilpasning allerede sker inden for ÅriN1-perioden (under 13 år), at tid er den kraft der giver tilpasningsenergi til et vist punkt. Også ÅriN3 er interessant fordi punktet *ikke* ligger nær højtilpasningspunkterne i sydvest, men nær Skr-. Det kan for det første tyde på at lang opholdstid (ÅriN3) kan være koblet til ingen/begrænset brug af skriftsprog, hvad der måske kan opfattes sådan at en del af ”prisen” for lang opholdstid, er problemer knyttet til at skrive,³² og for det andet at lang opholdstid *ikke* er en kraft der giver tilpasningsenergi og trækker i retning af stærkere tilpasning med årene. Tilpasningen stopper med andre ord op eller når en grænse på et tidspunkt. Ellers ville lang opholdstid være koblet til stærkere tilpasning. Som antydnet ovenfor sætter ÅriN-variablen kulør på x-aksen med ÅriN1-ÅriN3-modsætningen. Tid er den kraft der strækker første dimension.

Ved de tre ÅiN-grupperes tilpasningsspredning (i figur 3 nedenfor) er det desuden interessant at den røde ÅriN3-gruppe med længst opholdstid har størst spredning, lige fra de mest dansksprogede informanter i den danske ende i nord til de mest norske informanter i syd, mens den gule ÅriN2-gruppe i midten strækker sig længst mod syd og den blå ÅriN1-gruppe mod øst. Alle tre grupper har med andre ord stor tilpasningsvariabilitet.

³² I interviewmaterialet og de sprogbioGRAFISKE beretninger findes oplysninger fra informanter som fortæller at de har problemer med at skrive og/eller at de har mistet deres danske skriftsprog.

Figur 4. Korrespondanceanalyse af 49 danskeres tilpasning i forhold til bosted i Norge. Akse 1 og 2.

Kortet i figur 4 viser bostedsmønstret og hvilken betydning informanternes bosted har:

- Blå mangekant = De 15 informanter i Kristiansand (= Krs) mest øverst i kortet
- Gul mangekant = De 14 informanter i Oslo (= Osl) mest i midten af kortet
- Rød mangekant = De 20 informanter i Bergen (= Bg) mest nederst i kortet.

De tre bosteds-mangekanter ligger delvis oveni hinanden, men forrykket i forhold til hinanden og med en overlappning midt i kortet. Krs og Bg ligger på hver sin side af x-aksen og er modpoler. Mest iøjnefaldende er Krs-gruppens store og største spredning i forhold til de to andre grupper. Der er med andre ord – og som forventet –

relativt flere informanter med ringe tilpasning i Kristiansand, dvs. i den mest danske (og mindst norske) ende af kortet, men samtidig er der også meget norsktilpassede Kristiansand-informanter i syd. Det kan betyde (en kombination af) flere ting. Kristiansand-informanterne er nok ikke udsat for samme tilpasningspres som de to andre grupper måske er, og samtidig kan tilpasningen til kristiansandsk være lettere end til bergensisk og osloseansk, på grund af den sproglige nærhed mellem kristiansandsk og dansk (og den kulturelle og geografiske nærhed mellem Kristiansand og Nordjylland). Desuden er kristiansandere mere vant til dansk og derfor nok bedre til at forstå dansk end mange andre nordmænd. Værd at bemærke er også dels Oslo-gruppens placering mest i midten, som ”gennemsnitsgruppen” med hensyn til tilpasning, dels Bg-gruppen mest i den norske halvdel af kortet. Begge har nok et andet og større tilpasningspres end Kristiansand-gruppen. Osloseansk er hovedstadssprog, lig med norsk for mange danskere, nær bokmål, som igen er nær dansk skriftsprog, og bokmål bruger alle norsk-skrivende informanter.

Ovenfor, før figur 3, nævnte jeg hvad osloseansk og kristiansandsk kan betyde i tilpasningssammenhæng, men hvad med bergensisk? Her er det ikke på samme måde som ved de to andre norske talesprog umiddelbart kendetegn som kan tillægges betydning, og jeg lader spørgsmålet stå åbent og afslutter med at nævne både de mest og mindst betydningsfulde faktorer i tilpasningssammenhæng, altså en slags ”opskrift” på hvad der kan give mest og mindst tilpasning, og hvilke overraskelser analysen byder på:

- En af ”mine” danskere som er norsk gift, bor i Oslo, har forholdsvis lang opholdstid i Norge (op til 13 år) og en boglig uddannelse, vil have en del leksikalsk og nogen udtalemæssig tilpasning, men bor vedkommende i Kristiansand kan det hænde at hun/han har kraftig leksikalsk og udtalemæssig tilpasning eller kun tilpasser sig lidt leksikalsk
- En af ”mine” danskere som er dansk gift og måske har boet i Norge i mange år (over 20 år) eller kommer til Norge velvoksen alder (over 59 år) og som bor i Kristiansand, vil være tilbøjelig til at tale dansk, men vil tilpasse sig lidt leksikalsk

- Uden (nævneværdig) betydning i tilpasningssammenhæng er køn, identitet, at have børn, at have børn i norsk skole og alder (under 57 år).

10. Konklusion: Hvordan, hvor meget og hvorfor tilpasser danskere sig sprogligt til norsk i Norge?

Afslutningsvis opsummerer jeg punktvis nogle vigtige resultater i form af svar på de tre spørgsmål i artiklens titel (og i overskriften lige ovenfor).

Hvordan tilpasser danskere i Norge sig sprogligt til norsk?³³

- Mange danskere i Norge tilpasser sig leksikalsk og udtalemæssigt og kombinerer ofte de to former for tilpasning, som til dels går hånd i hånd, dvs. danskere som tilpasser sig meget leksikalsk, tilpasser også ofte deres udtale til norsk, men nogle danskere tilpasser sig kun leksikalsk, men ingen tilpasser sig kun udtalemæssigt. Det kan have sammenhæng med at norske ord er enklere at lære end norsk udtale og at leksikalsk tilpasning kommer før udtaletilpasning og er tilstrækkelig. Også puristiske holdninger eller rent-sprog-til-begge-sider-holdninger kan spille en rolle, blandt både danskere og nordmænd. Fx siger en af de danske informanter: ”Det er synd at radbrække det kønne norske sprog”.
- Danskeres leksikalske og udtalemæssige tilpasning til norsk er præget af stor spredning og variabilitet, bl.a. på den måde at fx danskere i Kristiansand kan have både ingen og meget stærk sproglig tilpasning. *Ingen* tilpasning måske fordi der ikke er samme tilpasningspres på danskere i Kristiansand som andre steder i Norge, fordi kristiansandsk ligner dansk mere end andre norske talesprog, fordi kristiansandere er særlig gode til at forstå dansk. En af informanterne fra Kristiansand siger: ”Her forstår alle dansk!”. *Stærk* tilpas-

³³ Sproglig tilpasning forekommer ofte i kombination med andre tilpasningsstrategier som langsommere og tydeligere tale og brug af gentagelser og omformuleringer. Disse strategier omtaler jeg ikke nærmere her.

ning måske også fordi det kan være lettere at lære kristiansandsk på grund af sproglig nærhed mellem dansk og kristiansandsk, og måske er kristiansandere mere tolerante i forhold til danskeres udtalemæssige tilpasning til norsk fordi de selv er ”reservedanskere”, som de kalder sig selv.

- Mange danskere i Oslo tilpasser sig mere ”gennemsnitligt” end mange i Bergen og Kristiansand, dvs. Oslo-danskere har en mellemgrad af leksikalsk tilpasning og en vis udtalemæssig tilpasning. Det kan hænge sammen med et større tilpassningspres i Oslo end i de andre byer, bl.a. fordi osloseansk er hovedstadssprog og på mange punkter nær bokmål, som igen er nær dansk skriftsprog. Og Oslo-norsk er *norsk* for mange danskere. Måske kan det være at folk i Oslo er mindre gode til at forstå dansk end folk i Kristiansand?

Hvor meget?

- Mange danskere tilpasser sig i større grad leksikalsk end udtalemæssig, dvs. mange bruger snarere norske ord end norsk udtale. Det kan skyldes at leksikalsk tilpasning er enklere for mange end udtalemæssig tilpasning og at leksikalsk tilpasning er nok, eller af danskere opleves som nok, for at blive forstået af nordmænd, og derfor er udtalemæssig tilpasning unødvendig, eller opleves som unødvendig.
- Mange danskeres leksikalske tilpasning er totalt set mindre omfattende end deres udtalemæssige tilpasning (op til ca. 5% leksikalsk tilpasning og op til 67% udtalemæssig tilpasning). Det kan hænge sammen med et stort omfang af leksikalske ligheder og udtalemæssige forskelle mellem dansk og norsk (selvom de to tilpassningsformer nok er vanskelige at sammenligne, både kvantitativt og kvalitativt).
- Mange danskeres sproglige tilpasning er meget variabel af omfang: Nogle har næsten ingen tilpasning, nogle har bare leksikalsk tilpasning, nogle tilpasser sig både leksikalsk og udtalemæssig, nogle har ringe leksikalsk og udtalemæssig tilpasning, andre har omfattende tilpasning på begge områder. Her spiller nok mange forskellige og til dels samvirkende faktorer en rolle, bl.a. civilstatus, alder ved flytning til

Norge og geografi (se også hvorfor-afsnittet nedenfor).

- Mange danskere i Kristiansand tilpasser sig – som nævnt – både relativt mindre og relativt mere end mange danskere i Bergen og Oslo, de har med andre ord størst spredning i deres tilpasning, fra ingen til fuld sproglig tilpasning.

Hvorfor, dvs. hvilke faktorer virker ind på tilpasningen?

- Vigtige tilpasningsfremmende faktorer er at være norsk gift, at bo i Oslo, at have forholdsvis kort botid i Norge, boglig uddannelse og små børn. Modsat er de mindst tilpasningsfremmende faktorer at være dansk gift, at flytte til Norge efter at have rundet de 40, at være over 60 år og ikke at have børn.
- Bosted er en vigtig faktor på den måde at nogle danskere i Kristiansand tilpasser sig både forholdsvis mindre og mere end danskere i Bergen og Oslo og at nogle danskere i Oslo tilpasser sig mere, af grunde som er nævnt tidligere.
- Faktorer som informanterne selv giver som forklaring på deres tilpasning til norsk – og som jeg tilføjer for at supplere billedet med informanternes egne forklaringer: a) forståelseshensyn (– her begrundes mange informanternes sproglige tilpasning med at tilpasning er nødvendig for at blive forstået af nordmænd), b) gradvis og langvarig norskpåvirkning og c) vane og afsmitning (– mange hører og taler norsk både ude og hjemme, og omgivelsernes norske talesprog smitter af), d) et ønske om at høre til i Norge og e) resultatet af et bevidst valg. På den anden side begrundes andre deres manglende tilpasning med a) at det ikke er nødvendigt af forståelseshensyn og 2) at norsk og dansk er dialekter, men de bruger så andre tilpasningsstrategier (se note 33).
- Overraskende nok bidrager hverken køn eller identitet nævneværdigt til tilpasningsdynamikken. Der er hverken mere eller mindre tilpasning blandt kvinder end blandt mænd. Der er hverken mere eller mindre tilpasning blandt danskere der føler sig danske end blandt danskere der føler sig norske, eller både norske og danske. Måske er flere andre samvirkende faktorer vigtigere for tilpasningen.

Min korrespondanceanalyse viser kompleksiteten og variabiliteten i danskeres tilpasning til norsk og at flere samvirkende faktorer fremmer eller hæmmer tilpasningen. Korrespondanceanalysen har en særlig styrke i sociolingvistisk sammenhæng (generelt og specielt i forhold til korrelationsanalysen). Den håndterer både alle mine informanter og variabler samtidigt og afdækker mønstre, sammenhænge og samspil, relationer og modsætninger i materialet visuelt. Den lokker til teoretisk perspektivering, rejser nye spørgsmål, danner nye hypoteser om danskeres tilpasning til norsk som nye korrespondanceanalyser kan kaste lys over.

ÚTDRÁTTUR

Hvernig, að hve miklu leyti og hvers vegna laga Danir í Noregi mál sitt að norsku? Meginniðurstöður úr félagsmálvísindalegri rannsókn sýndar með notkun hnitunargreiningar

Í greininni kynni ég meginniðurstöður úr rannsókn minni á aðlögun tungumáls Dana í Noregi, í Björgvin, Kristjánssandi og Osló. Ég kynni líka nýja aðferð í félagsmálvísindum, hnitunargreiningu (e. *Correspondence Analysis*). Þessi aðferð var notuð af franska félagsfræðingnum Pierre Bourdieu og er þekkt vegna greininga hans á frönsku þjóðfélagi. Hnitunargreining er einstök, sveigjanleg, dýnamísk og heildræn aðferð sem nota má við hvers konar rannsóknir. Greining mín snýr að orðaforða og framburði og félagslegum einkennum 49 Dana. Hún sýnir 1) að aðlögun á þessum tveimur sviðum helst nokkuð í hendur, 2) að aðlögun í orðaforða er tiltölulega takmörkuð: minna en 5% af u.þ.b. 3900 orða orðaforða hvers málhafa er norskur og framburðaraðlögun (með tilliti til sérhljóðans *a*) er tiltölulega umfangsmikil: allt að 67%, því margir Danir aðlaga sig frekar í orðaforða en framburði og breytileiki í aðlögun er mikill. Greining mín sýnir að þjóðfélagsleg staða, fjöldi ára í Noregi og landfræðileg búseta eru veigamiklir þættir. Undrun sætir að kyn og sjálfsmynd virðast ekki vera mikilvægir þættir. Áhugaverðast er þó flækjustig og breytileiki aðlögunarinnar og samspil samverkandi þátta sem hnitunargreining mín afhjúpar.

ABSTRACT

How, how much, and why do Danes in Norway
accommodate Linguistically to Norwegian?
Main Results from a Sociolinguistic Study Shown
by use of Correspondence Analysis

In my paper I present some main results from my study on linguistic accommodation to Norwegian among Danes in Norway, living in Bergen, Kristiansand, and Oslo. I also present a new method in sociolinguistic research: Correspondence analysis. This method has been used by the French sociologist Pierre Bourdieu and became internationally well known and recognized because of his analyses of the French society. Correspondence analysis is a unique, flexible, dynamic, and holistic method which can be used in all kinds of studies. My analysis deals with the lexicon and the pronunciation of 49 Danes and their social characteristics. My analysis shows 1) that the two types of accommodation partly go hand in hand, 2) that the lexical accommodation is rather limited (less than 5% of a vocabulary of approx. 3900 words is Norwegian), and the pronunciation accommodation (with regard to the vowel *a*) rather extensive (up to 67%). My analysis also shows that important social factors influencing the accommodation, are marital status, the number of years in Norway, and geography. Surprisingly, gender and identity do not seem to be so important. However, most interesting is perhaps the complexity and variability of the linguistic accommodation and the fact that several factors are interrelated and playing a role at the same time.